

5/1

FRÅN ARGENTINA

Av
HERBERT TINGSTEN

*Señora Eva Perón lyssnar till
en hjälpsökandes berättelse,
omgiven av journalister och
medarbetare i välgörenheten.*

MAKARNA PERÓNS DIKTATUR

DEN LEDARKULT som hör diktaturen till har i Argentina fått en unik prägel: den gäller makarna Perón, den femtifem-åriga generalen och presidenten lika väl som hans unga och vackra hustru, Eva Perón. I alla offentliga lokaler möter bilder av dem båda, de växlar som talare vid de många festerna och högtidligheterna, före den 17 oktober — peronisternas stora dag till minne av generalens frigivning ur arresten 1945 — hyllas de båda i alla skolor som "våra främsta lärare". Eva Peróns speciella fält är den mondäna elegansen och välgörenheten. Hon samlar från alla håll medel till sina fattiga ("mina kära skjortlösa") och utdelar en gång i veckan pengar och förnödenheter under stort tillopp av fotografer och journalister. Enligt oppositionens även i parlamentet yppade misstankar går en del av de till tiotals eller hundratals miljoner uppgående bidragen — liksom "vinterhjälpen" under nazismen snarare pålagor än gåvor — till banker i utlandet för att åt makarna Perón säkra en sorgfri ålderdom. Bland peronisterna träffar man däremot ofta en stark övertygelse om fru Peróns varma hjärta och ärliga syften. Att denna enormt reklamade välgörenhet är agitatoriskt verkningsfull betvivlar ingen, även om den kan te sig egendomlig under en regim som skryter med folkets höga standard och en perfekt sociallagstiftning.

En viss arbetsfördelning de båda makarna emellan är alltså

President Perón och hans hustru anländer till Teatro Colón för att fira Argentinas frihetsdag, den 25 maj.

klar: Juan Perón är en något asketisk, fast och vid behov hård statschef, Eva Perón representerar glansen och godheten, det spontana vid sidan av den byråkratiska ordningen. Även i tal och uppträdande kompletterar makarna varandra. Juan Perón är en skicklig men relativt sansad folktalare, som efter den första tidens våldsamhet tenderar att bli en smula banal och billigt statsmannamässig; privat säges han se in

GAINZA-PAZ.

Chefredaktör för La Prensa.

trycket av en förbindlig och belevad gentleman. Anhängarna talar om hans klokhet, motståndarna om hans hänsynslösa taktik. Eva Peróns talekonst präglas ofta av en stammande vildhet, som för tanken på Hitler, hon tycks ständigt eftersträva det tragiska och storartade. Anhängarna talar om hennes fromhet och hennes intuition och antyder något mystiskt och outgrundligt i hennes väsen; i kritikens ögon är hon en dålig skådespelerska som gift sig till en stor roll.

*

Den perónska politiken och de sociala kadrer som värnar diktaturen skall behandlas i en följande artikel. Här skall jag stanna vid den begränsade frågan: Vad är det i regimen lagstiftning och verksamhet som gör det berättigat att beteckna den som diktatur?

Det bör då först betonas att motståndet i stor utsträckning slagits ned genom terroristiska åtgärder under den rena militärdiktatur som föregick Peróns val till president. De oppositionella tidningarna förbjöds under vissa tider att utkomma — till och med utan rätt att meddela att de indragits —, konservativa, radikala och socialistiska politiker sattes i fängelse utan rannsaking och dom, tu-

sentals personer häktades för demonstrationer mot de maktägande, och många av dem underkastades misshandel och systematisk tortyr, alla ämbetsmän på vilkas lojalitet man tvivlade avsattes, bland dem bortåt hälften av landets universitetslärare. Då Perón blev statschef hade alltså den skräck som är en nödvändig tillgång för diktaturen redan utbrett bland folket. Perón har på en gång mildrat och systematiserat terrorn; utan att helt knäcka oppositionen har han genom begränsningar av dess verksamhet och genom ansatser till propagandamonopol för de härskande närmat sig likriktningen och det totala förtrycket. I metoderna förmärks en blandning av den äldre diktaturtypens mera tillfälliga och godtyckliga ingripanden och den totalitära statens mera generella och effektiva undanröjande av friheten.

Enligt författning och särskild lagstiftning har den för sex år valde statschefen — liksom i flera andra sydamerikanska stater — utomordentligt vittgående befogenheter vid yttre eller inre kriser. "Vid fara för omstörtning eller sabotage av den nationella produktionen" kan han proklamera undantagstillstånd i hela landet eller delar därav, och hans makt blir då praktiskt taget obegränsad; bland annat kan han helt upphäva rätten att hålla offentliga möten, upprätta censur och dra in tidningar. Denna befogenhet — liksom rätten att besluta belägringstillstånd, som i princip tillkommer kongressen — har hittills använts för mera speciella ändamål, såsom att avsätta lokala styrelser och placera andra i deras ställe, men kan när som helst begagnas som ett legalt stöd för presidentiellt envælde. Hela den ordinära lagstiftningen måste ses mot bakgrunden av denna potentiella maktutvidgning, som gör ett regimskifte i fredliga former ytterst osannolikt.

Genom en på hösten 1949 antagen lag har rätten att bilda partier kringskurits. Ett parti kan vägras erkännande respektive upplösas bland annat om det förkunnar idéer som "kan befaras störa den sociala freden". Koalition mellan partier vid ett bestämt val är förbjudna; en allians av partier som vill samverka för att få bort diktaturen — liksom 1946 — är alltså inte längre möjlig. Ett parti får inte uppträda vid ett val förrän tre år efter att det registrerats; därmed vill man hindra att ett demokratiskt enhetsparti bildas till 1952 års val. Vid sidan av partierna kan särskilda kvinnoorganisationer

framträda vid valen som stöd-jare av ordinära partier — därmed förbereds i anslutning till införandet av rösträtt för kvinnor en speciell organisation under Eva Peróns ledning till stöd åt Juan Perón. Då lagen tolkas av domstolar som efter en effektiv utrensning är statschefens redskap, kan man vara förvissad om att dess tillämpning blir överensstämmande med lagstiftarens avsikter.

På samma sätt har andra politiska friheter, trots de generella garantierna i författningen, beskurits eller undanröjts. Genom vaga bestämmelser om straff för statsfientliga uttalanden är kritik av regeringen i radio utesluten, och i praktiken behärskas radioutsändningarna helt av perónisterna, som förhärskar regimen insatser och systematiskt angriper motståndarna utan att utsättas för kritik eller tillrättalägganden. Politiska möten kan inte anordnas utan tillstånd av myndigheterna, och en mängd platser och lokaler är undantagna från mötesrätten — utom när det gäller perónister. Karaktäristiskt är att man vid vägran av mötestillstånd ofta hänvisar till risken för eldsvåda eller trängsel, trots att de politiska motiven är uppenbara. Talerätten är begränsad även inom kongressen genom stränga straff för kränkning av statschefen och ämbetsmännen och genom bestämmelsen att en representant kan fräntas sin immunitet med två tredjedels majoritet. Gång efter annan har medlemmar av oppositionen i denna ordning berövats sin möjlighet att kritisera och satts i fängelse eller gått i landsflykt.

*

Merst betydande för regeringens på en gång effektiva och lömska metoder är behandlingen av pressen. Argentina har den proportionsvis ofjämförligt största pressen i Sydamerika; tidningarnas samlade upplagor torde, relativt sett, vara ungefär hälften så stora som i Sverige, vilket är vida mer än i andra länder på denna kontinent utom Uruguay. Argentina har också haft den bästa pressen i Sydamerika, med en rad självständiga, av partierna helt oberoende organ såsom La Prensa och La Nación, likaväl som språkrör för de skilda partierna.

För att säkra sin makt i och över pressen har perónismen gått fram på flera skilda vägar. Man har uppsatt nya tidningar eller inköpt gamla, ofta efter trakasserier som framtvingat ett billigt pris; de viktigaste regeringsorganen är nu Democracia med en upplaga av över 300.000 och El Mundo med omkring 200.000. Man har systematiskt, särskilt i radio, angripit de oppositionella organen, som påstås vara illojala, ovederhäftiga och influerade av främmande makter; att detta inte alltid lett till resultat framgår av att La Prensa, som på våren 1949 utsattes för en häftig kampanj, samtidigt starkt ökade sin upplaga, som nu är uppe i 450.000. Man har vidare tilllämpat förbudet mot kränkande uttalanden om statschefen och ämbetsmännen på så sätt att varje direkt kritik, ja, varje saklig redogörelse som kan anses innefatta en kritik av en myndighet, kan bli föremål för åtal. De tidningar som betecknas som oppositionella — såsom La Prensa, La Nación och några organ i landsorten — uttrycker sig med en försiktighet och en vaghet som gör att en främling ofta har svårt att fatta vad saken gäller. Man anspelar på aktuella argentinska förhållanden i artiklar om andra länder, gör antydningar om missgrepp och övergrepp utan att gå in på det konkreta fallet, är så subtilt ironisk att angreppet kan uppfattas som en hyllning.

Men de nu nämnda metoderna är trots allt kanske inte de viktigaste. Det är trakasserier i detalj som är denna regimens specialitet. Några exempel bland många. Den socialistiska Avanguardia (en gång med en upplaga på 300.000) tvangs — liksom hela den socialistiska rörelsens tryckeri — att stänga genom anklagelser för bristande efterlevnad av vissa bestämmelser om sjukvård, ventilation o. dyl.; då tidningsledningen ändrade en sak i anslutning till de vid inspektion gjorda beskyllningarna "upptäcktes" genast ett annat brott mot gällande

de föreskrifter. Någon socialistisk press finns nu inte, med undantag för en liten publikation som trycks på olika lokaler i en obetydlig upplaga (den kommunistiska La Hora, som stöder regeringen med anti-amerikanska uttalanden, har däremot tolererats). En liten tidning i staden Salta, El Intransigente, anklagades för en oriktig uppgift om en lokal myndighet, varpå tidningens hela personal, även typograferna, beordrades att inställa sig inför domstolen i Buenos Aires för att vittna — genom frivilliga bland orsbefolkningen blev det ändå möjligt för tidningen att komma ut. La Prensa och La Nación har berövats sina hopsparade papperslager och tvingats att begränsa sitt format till tolv sidor — härtil kommer en rad andra, mera komplicerade aktioner för att försvaga dessa tidningars ekonomi. Nu senast har de båda tidningarnas bokföringsavdelningar ställts under kontroll av myndigheterna samtidigt som Perón utlovat åtal för kränkning av statschefen. Att inte pressfriheten totalt och generellt undanröjs måste antas bero på önskan att ha kvar några oppositionella tidningar som "bevis" på regimen demokratiska karaktär.

*

Som vanligt förmärks diktaturens tryck även bland utlänningar och främmande staters representanter i Argentina. Man är orolig för att perónismen skall angripas t. ex. i svensk press och talar om hur noga Juan och Eva Perón följer med tidningarna utomlands och hur irriterade de blir av kritik. Ja, man rent av förmedlar berömande svenska uttalanden om regimen till argentinska organ för att inge föreställningen att regimen är uppskattad hos oss. Till och med dr Poul Bjerres pekoral "Våren i Argentina", som talar om Peróns land som frihetens stamort på jorden, har utnyttjats för detta ändamål. I iveren att främja "det goda förhållandet mellan de båda folken" glömmar man att det är fråga om tjänster, låt vara anspråkslösa, åt diktaturen.